

Forord

De franske forfattere Rousseau og Perec, som er emnet for de to første artikler i dette nummer af *K&K*, har for en umiddelbar betragtning ikke meget til fælles. Til gengæld er synsvinklen i begge artikler orienteret imod læserens rolle i og over for teksten, hvorved de begge tilhører den litteratursociologi, receptions-æstetik eller reader-response-kritik, som nu i adskillige år har tiltrukket sig betydelig interesse; senest har Bourdieu fornyet den sociologiske hovedstamme, som de andre retninger har forgrenet sig ud fra.

Hvis denne interesse for læseren er relativt moderne, er den på den anden side ikke ny. Rousseaus *Émile - ou de l'éducation*, der udkom på dansk for i år netop 200 år siden, er et værk om socialisering og identitetsdannelse gennem skrift, sprog og læsning. Det har Derrida og de Man demonstreret med deres omfattende og indflydelsesrige Rousseau-læsninger. De har dog overladt et af værkets hovedtemaer, kønssocialiseringen og kønsprægningen af læseren, til feministiske teoretikere som Mary Jacobus, Sarah Kofmann og Christine Garbe. I *Opdragelsen, læsningen og kønnet hos Rousseau* analyserer Anne Scott Sørensen Rousseaus berømte bog ved at følge dette feministiske spor. Hun afdækker aporien i Rousseaus kønssystem, hvor kønnet på én gang er alt og intet, først bindes til biologien for derefter at indlæres som naturlig kultur. Émiles lærer vil først sent lade drengen lære at læse, fordi sprog og litteratur åbner for fantasien og begæret, der peger ud over den subjektstruktur, opdragelsen i øvrigt tager sigte på at udvikle, hvorimod Émiles kvindelige modstykke, Sophie, overhovedet aldrig må fordybe sig så meget i bøgerne, at hun glemmer sin egentlige bestemmelse, som er at behage manden. Hun skal lære at styre sit eget begær for i stedet at vække hans; derved bliver hun et tegn på det mandlige begær.

Georges Perec er endnu kun lidt kendt i Danmark, skønt hans debutroman *Ting* blev oversat allerede i 1969. Heller ikke i hjemlandet var han imidlertid særlig kendt før gennembruddet med *La Vie mode d'emploi* i 1978 kort før hans død i 1982. Perec gennemlevede således den ikke usædvanlige forfatterskæbne at have begrænset succes i livet efterfulgt af en posthum kanonisering. I *Marginalitet og kanonisering* følger Carsten Sestoft denne særlige 'trajectoire', Perecs bane i det litterære felt. Dermed opfølger Sestoft sine tidligere artikler om Bourdieu i *K&K* nr. 75 og 79. Denne gang anvendes begreberne på et konkret afsluttet forfatterskab. Sestoft betragter Perecs litterære bane som bestemt af dels forholdet til det i 1960'erne magtfulde tidsskrift *Tel Quel*, hvor han måtte konkurrere med den jævnaldrende redaktør og romanforfatter Sollers, dels forsøget på

at udforme en ny roman i feltet mellem de på det tidspunkt dominerende roman-former, Sartres engagerede roman og Robbe-Grilletts Ny roman. Perecs romaner fulgte en 'mangfoldighedsstrategi', der gik ud på aldrig at bruge en form eller en skrivemåde mere end én gang, hvilket naturligvis har gjort hans forfatter-skab meget varieret, spændende fra en roman skrevet uden brug af vokalen e over en højliterær kriminalroman til en roman om beboere i en parisisk ejendom.

Per Krogh Hansens artikel *Mennesket i teksten* behandler den litterære teksts figurer eller karakterer, et fænomen som længe har været overset i de literaturteoretiske diskussioner. Krogh Hansen opridser karakterens historie fra antikkens flade karaktertyper til realismens runde, psykologisk nuancerede personer og diskuterer de teoretiske hovedlinier i den litteraturvidenskabelige refleksion over karakteren mellem på den ene side en biografisk, psykoanalytisk og politisk fløj, der forstår karakteren psykologisk-realistisk, og på den anden side strukturalismen, der reducerer karakteren til en narrativ eller tematisk funktion. Artiklens sidste del inddrager nyere arbejder af Steven Cohan og John Frow, hvor karakterbegrebet forbindes med litteraturteoriens mangfoldige moderne strømninger.

Nummerets to sidste artikler handler om avantgardefilm og -opera, dels Robert Wienes ekspressionistiske hovedværk fra 1919 *Dr. Caligaris Kabinet*, dels et af Greenaways nyeste eksperimenter, operaen *ROSA, a Horse Drama* fra 1994. *Jan Esmann* finder i sin artikel *Dr. Caligaris Kabinet rekonstrueret - eller dekonstruktion anno 1919* mange overensstemmelser mellem Wienes sære film og nutiden, særligt en altgennemtrængende følelse af ubestemmelighed og flertydighed; filmen handler om galskab, men holder os i uvished om, hvem der er gale, og hvem der er normale.

Jacob Greve analyserer Greenaways opera *ROSA*, der blev opført ti gange i Amsterdam i november 1994 og forventes sat op i New York i år. Det handler om mordet på en komponist, der skriver filmmusik til Hollywoodwesterns, og det skal angiveligt bidrage til at afsløre en mulig konspiration mod fagets udøvere. Operaen blander en mængde genrer til en nybarok konstruktion i tråd med Greenaways andre kendte værker. Film og sceneoptræden spiller sammen, der er indlagt fodnote- og kommentarsange, forestillingen forlænges ud i foyeren, og librettoen er udkommet som bog. Greve sammenholder operaen med en række af Greenaways øvrige film, herunder *The Baby of Mâcon* og *Prospero's Book* som netop er kommet til Danmark, for at påvise nogle af de centrale træk ved hans spektakulære stil: spillet mellem figurlig og bogstavelig betydning, mangfoldigheden af intertekstuelle referencer, blandingen af fiktion og virkelighed og den stadige rekurs til metafiktionen.

En anmeldelse runder nummeret af.

Red.